STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
L. A. GEELHOEDA
přednesené dne 24. února 2005 [1]

I – Úvod

1. Tato věc se týká otázky výkladu a uplatňování kolizních norem nařízení (EHS) č. 1408/71 a č. 574/72 [2] za účelem stanovení, který ze států (zda členský stát zaměstnání, nebo členský stát bydliště), je příslušný k vyplácení rodinných dávek, pokud je osoba zaměstnaná v jednom členském státě (Rakousko), avšak bydlí se svým manželem nebo druhem a svými dětmi v jiném členském státě (Německo), kde je manžel nebo druh zaměstnán. O stejné otázce Soudní dvůr rozhoduje ve věci C-153/03, Weide [3], týkající se obdobného kompetenčního sporu mezi Lucemburskem jako členským státem zaměstnání a opět Německem jako členským státem bydliště. Generální advokátka Kokott přednesla své stanovisko v této věci 15. července 2004 [4].

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1386/2001 ze dne 5. června 2001 (Úř. věst. L 187, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 35; dále jen „nařízení č. 1408/71"), a nařízení Rady (EHS) č. 574/72 ze dne 21. března 1972, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 1408/71 (Úř. věst. L 74, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 83), ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením č. 1386/2001 (dále jen „nařízení č. 574/72").

3 — Věc probíhající u Soudního dvora.

4 — Stanovisko je zveřejněno na www.curia.eu.int.

II – Příslušná ustanovení

2. Příslušná ustanovení práva Společenství jsou následující:

Článek 13 nařízení č. 1408/71:

„1. S výhradou článků 14c a 14f osoby, na které se vztahuje toto nařízení, podléhají pouze právním předpisům jediného členského státu. Tyto právní předpisy se stanoví v souladu s touto hlavou.

2. S výhradou článků 14 až 17:

a) osoba zaměstnaná na území jednoho členského státu podléhá právním předpisům uvedeného státu, i když má bydliště na území jiného členského státu nebo i když podnik nebo zaměstnavatel,

který ji zaměstnává, má sídlo nebo místo podnikání na území jiného členského státu;

[...]"

Článek 73 nařízení č. 1408/71:

„Zaměstnaná osoba nebo osoba samostatně výdělečně činná podléhající právním předpisům členského státu má nárok pro své rodinné příslušníky, kteří mají bydliště v jiném členském státě, na rodinné dávky stanovené právními předpisy prvního členského státu, jako by měli bydliště na jeho území, není-li v příloze VI stanoveno jinak."

Článek 76 nařízení č. 1408/71:

„1. Pokud jsou po stejnou dobu pro stejného rodinného příslušníka a z důvodu výkonu povolání rodinné dávky stanoveny právními předpisy členského státu, na jehož území mají rodinní příslušníci bydliště, pozastavuje se nárok na rodinné dávky náležející v souladu s právními předpisy jiného členského státu, případně podle článků 73 nebo 74, do výše stanové právními předpisy prvního členského státu.

[...]"

Článek 10 nařízení č. 574/72:

„1. a) Nárok na rodinné dávky nebo příplatky náležející podle právních předpisů členského státu, podle kterých nepodléhá získání nároku na ně podmínce pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, se pozastavuje, jestliže po stejnou dobu nebo pro stejného rodinného příslušníka dávky náleží buď pouze podle vnitrostátních právních předpisů jiného členského státu, nebo podle článků 73, 74, 77 nebo 78 nařízení, do výše těchto dávek.

b) Pokud je však výdělečná činnost vykonávána na území prvního členského státu:

i) v případě dávek náležejících buď pouze podle vnitrostátních právních předpisů jiného členského státu, nebo podle článků 73 nebo 74 nařízení, osobou mající nárok na rodinné dávky nebo osobou, které jsou dávky vypláceny, pozastavuje se nárok na rodinné dávky náležející buď pouze podle vnitrostátních právních předpisů uvedeného jiného členského státu, nebo podle uvedených článků, do výše částky rodinných dávek stanovené právními předpisy členského státu, na jehož území má rodinný příslušník bydliště. Náklady na dávky vyplácené členským státem, na jehož území má rodinný příslušník bydliště, nese uvedený členský stát;

ii) [...]"

III – Skutkový stav, řízení a předběžné otázky

3. Christine Dodl a Petra Oberhollenzer (dále jen žalobkyně) jsou rakouské státní příslušnice pracující v Rakousku, avšak bydlící v Německu, první se svým manželem a druhá se svým druhem, kteří mají oba německou státní příslušnost. Po narození dětí žalobkyně čerpaly neplacenou rodičovskou dovolenou v trvání tří a půl měsíce (v případě Ch. Dodl) a téměř dvou let (v případě P. Oberhollenzer). Po tuto dobu byl pracovní poměr přerušen.

4. Obě žalobkyně požádaly v Německu o přídavek na výchovu dítěte (Bundeserziehungsgeld). Německé úřady tyto žádosti zamítly s odůvodněním, že podle jejich názoru vyplácení takových dávek přísluší Rakousku jako členskému státu zaměstnání. V případě Ch. Dodl byla navíc překročena hranice příjmů stanovená německými právními předpisy pro přiznání této dávky. Žalobkyně poté usilovaly o získání přídavku na péči o dítě (Kinderbetreuungsgeld) v Rakousku. I tyto jejich žádosti byly zamítnuty. Příslušný orgán, Tiroler Gebietskrankenkasse, uplatnil články 73, 75 a 76 nařízení č. 1408/71 ve spojení s čl. 10 odst. 1 písm. b) nařízení č. 574/72 a dospěl k názoru, že výplata předmětných dávek přísluší přednostně členskému státu bydliště.

5. Žalobkyně tato rozhodnutí napadly u Landesgericht Innsbruck. Tento soud usoudil, že v případě rodičů dítěte pracujících v různých členských státech přísluší výplata rodinných dávek státu, ve kterém má dítě trvalé bydliště, a proto žaloby podané žalobkyněmi zamítl. V Rakousku měly žalobkyně nárok pouze na výplatu rozdílu mezi rakouskou a německou dávkou, pokud by německá byla nižší. Žalobkyně podaly proti

rozsudku u Oberlandesgericht Innsbruck odvolání s argumentem, že jelikož účelem předmětných dávek je zajistit příjem rodičům, kteří přerušili výdělečnou činnost, protože se věnují výchově svých dětí, přísluší výplata těchto rodinných dávek členskému státu zaměstnání.

6. Oberlandesgericht Innsbruck se rozhodl přerušit řízení a na základě článku 234 Smlouvy o ES položil Soudnímu dvoru následující dvě předběžné otázky:

„1) Je třeba vykládat článek 73 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství ve spojení s článkem 13 téhož pozměněného nařízení v tom smyslu, že se uplatní rovněž na zaměstnané osoby, jejichž pracovní poměr trvá i nadále, ale nezakládá povinnosti pracovat ani vyplácet odměnu (neplacená rodičovská dovolená) a podle vnitrostátního práva nezakládá povinnost sociálního pojištění?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Je v takovém případě stát zaměstnání příslušný k poskytnutí dávky, i když pracovník a jeho rodinní příslušníci, pro něž může náležet rodinná dávka jako rakouský ‚Kinderbetreuungsgeld' (přídavek na péči o dítě), nebydleli ve státě zaměstnání zvláště po dobu neplacené rodičovské dovolené?"

7. Písemná vyjádření předložily Tiroler Gebietskrankenkasse (žalovaná v původním řízení), rakouská, německá a finská vláda a Komise. Rakouská a německá vláda a Komise přednesly další vyjádření na ústním jednání dne 14. prosince 2004.

8. Před jednáním Soudní dvůr vyzval německou vládu, aby upřesnila povahu rodinného přídavku („Kindergeld"), který odpovídá rakouským rodinným dávkám a který byl přiznán manželu, respektive druhovi žalobkyň, a vysvětlila, v čem se liší od německého přídavku na výchovu dítěte („Bundeserziehungsgeld"). Soudní dvůr tyto informace obdržel 5. listopadu 2004. Německá vláda vysvětluje ve své odpovědi,

že Kindergeld a Bundeserziehungsgeld se liší způsobem výplaty, účelem i podmínkami přiznání. Pro potřeby tohoto řízení je zřejmé, a žádný z účastníků řízení to nezpochybňuje, že obě tyto dávky a rakouský Kinderbetreungsgeld jsou rodinné dávky ve smyslu čl. 4 odst. 1 písm. h) nařízení č. 1408/71, jak jej vykládá Soudní dvůr [5].

IV – Odpovědi na předběžné otázky

A – *První předběžná otázka*

9. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda pracovník, který čerpá neplacenou rodičovskou dovolenou po určitou dobu a jehož pracovní poměr zůstává v platnosti, byť jsou pozastaveny vzájemné povinnosti pracovat a vyplácet odměnu, který nemá podle vnitrostátních právních předpisů povinnost platit sociální pojištění, si zachovává postavení zaměstnané osoby pro účely uplatňování článku 73 nařízení č. 1408/71.

10. Všichni účastníci řízení se shodují na tom, že je třeba na tuto otázku odpovědět kladně.

11. Pro odpověď na tuto otázku je zejména potřeba zdůraznit, že podle článku 2 nařízení č. 1408/71 se ustanovení tohoto nařízení vztahují mimo jiné na zaměstnané osoby, které podléhají nebo podléhaly právním předpisům jednoho či více členských států Společenství a jsou příslušníky některého členského státu. Pojem „zaměstnaná osoba" je vymezen v čl. 1 písm. a) nařízení č. 1408/71 a označuje veškeré osoby pojištěné na základě pojištění pro případ pojistných událostí odpovídajících odvětvím systému sociálního zabezpečení a za podmínek stanovených tímto ustanovením [6]. Jak již Soudní dvůr rozhodl, z toho vyplývá, že osoba má postavení zaměstnané osoby ve smyslu nařízení č. 1408/71, pokud je pojištěna, a to i pro případ jedné pojistné události, na základě povinného nebo volitelného pojištění v rámci obecného nebo zvláštního systému sociálního zabezpečení uvedeného v čl. 1 písm. a) nařízení č. 1408/71, a to nezávisle na existenci pracovního poměru [7].

12. Z judikatury plyne, že to není existence pracovního poměru, která určuje, zda osoba

5 — Viz například rozsudky ze dne 10. října 1996, Hoever a Zachow, C-245/94 a C-312/94, Recueil, s. I-4895, body 23 až 27, a ze dne 5. února 2002, Humer, C-255/99, Recueil, s. I-1205, body 31 a 32.

6 — Rozsudky ze dne 3. května 1990, Kits van Heijningen, C-2/89, Recueil, s. I-1755, bod 9, a ze dne 30. ledna 1997, Stöber a Piosa Pereira, C-4/95 a C-5/95, Recueil, s. I-511, bod 27.

7 — Rozsudky ze dne 12. května 1998, Martínez Sala, C-85/96, Recueil, s. I-2691, bod 36, a ze dne 11. června 1998, Kuusijärvi, C-275/96, Recueil, s. I-3419, bod 21.

i nadále spadá do osobní působnosti nařízení č. 1408/71, ale pojištění pro případ pojistných událostí v rámci jednoho ze systémů sociálního zabezpečení uvedeného v čl. 1 písm. a) tohoto nařízení. Z tohoto vyplývá, že pouhé pozastavení hlavních povinností vyplývajících z pracovního poměru po určitou dobu nemůže zaměstnance zbavit jeho postavení zaměstnané osoby ve smyslu článku 73 nařízení č. 1408/71.

13. Na první otázku je tedy potřeba odpovědět tak, že článek 73 nařízení č. 1408/71 ve spojení s článkem 13 téhož nařízení se uplatní rovněž na zaměstnané osoby, jejichž pracovní poměr trvá i nadále, ale nezakládá povinnosti pracovat ani vyplácet odměnu z důvodu neplacené rodičovské dovolené a podle vnitrostátního práva nezakládá povinnost sociálního pojištění.

B – *Druhá předběžná otázka*

14. Druhá otázka, kterou Oberlandesgericht Innsbruck položil Soudnímu dvoru, se týká rozdělení příslušnosti mezi členskými státy v oblasti poskytování rodinných dávek, pokud je pracovník Společenství zaměstnán v jednom členském státě, avšak žije se svým manželem či druhem a svým dítětem či dětmi v jiném členském státě. Má být přednostně příslušný členský stát určen pouze na základě postavení dotyčného jako zaměstnané osoby, nebo je možno zohlednit rovněž jeho či její rodinné poměry? Při řešení tohoto problému je možno použít různé přístupy, jak ukazuje následující shrnutí vyjádření předložených účastníky řízení.

1. Vyjádření účastníků řízení

15. Tiroler Gebietskrankenkasse a rakouská vláda se domnívají, že pokud oba rodiče pracují v různých členských státech a mají nárok na rodinné dávky v obou těchto státech, rozhodnou skutečností pro určení, kterému členskému státu přednostně přísluší vyplácet rodinné dávky, je umístění hlavního střediska zájmů rodiny. V této souvislosti odkazují na rozsudek Hoever a Zachow [8], ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že za těchto okolností je třeba vycházet ze situace rodiny jako celku. Ačkoli uznávají, že žalobkyně jsou zaměstnanými osobami ve smyslu článku 73 nařízení č. 1408/71, a mohlo by se tedy jevit, že příslušným členským státem je stát zaměstnání, zdůrazňují, že je chybné vycházet pouze z jejich situace. Pokud podle zásady jednotnosti mají rodiče nárok na jedinou náhradu rodinných nákladů na výchovu dítěte, nelze připustit souběh dávek. V tomto ohledu článek 76 nařízení č. 1408/71 a článek 10 nařízení č. 574/72 stanoví, že v případě výkonu výdělečné činnosti na území členského státu bydliště

8 — Rozsudek Hoever a Zachow, uvedený výše v poznámce 5, bod 37.

se dávky, na něž vzniká nárok podle právních předpisů členského státu zaměstnání, pozastavují do výše dávek vyplácených v dříve uvedeném členském státě. Jsou-li tyto dávky nižší než dávky vyplácené v členském státě zaměstnání, je tento členský stát povinen doplatit rozdíl až do výše dávek, které vyplácí. Toto řešení je v zájmu dotyčných osob, neboť jim zajišťuje nejvyšší výši dávek, a podílí se tak na dosažení cíle nařízení, kterým je podpora mobility pracovníků. Podle nich tedy výplata předmětných rodinných dávek přísluší přednostně Německu jako členskému státu bydliště.

16. Německá vláda naopak uvádí, že z článků 13 a 73 nařízení č. 1408/71 vyplývá, že vzhledem k tomu, že jsou žalobkyně zaměstnané v Rakousku, mají nárok na rodinné dávky v tomto členském státě. Účelem těchto dávek je zajistit rodiči příjem po dobu, kdy přerušil výdělečnou činnost z důvodu péče o dítě. Nařízení č. 1408/71 neuvádí, že lze zohlednit rodinné poměry žalobkyň. Upozorňuje, že věc Hoever a Zachow se týkala zvláštní situace a že pravidlo uvedené v tomto rozsudku platí pouze v situaci, kdy dotyčné osoby nemají nárok na rodinné dávky v členském státě zaměstnání v důsledku výkonu svého práva na volný pohyb. Krom toho článek 76 nařízení č. 1408/71 nelze v tomto případě uplatnit, neboť manžel ani druh žalobkyň nesplňuje podmínky stanovené německým právem pro přiznání předmětných dávek. Finská vláda souhlasí s tím, že v tomto případě je příslušný členský stát zaměstnání. Členský stát bydliště je příslušný pouze tehdy, nelze-li uplatnit právo členského státu zaměstnání. Dodává nicméně, že v případě souběhu nároků musí být příslušný členský stát určen podle čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72.

17. Komise ve skutečnosti podporovala obě tato stanoviska. Ve svém písemném vyjádření v projednávané věci připomíná, že ve věci Weide [9] tvrdila, že pro určení členského státu příslušného vyplácet rodinné dávky podle čl. 10 odst. 1 nařízení č. 574/72 je třeba vycházet spíše z „rodinného přístupu", který Soudní dvůr uplatnil ve věci Hoever a Zachow, než z „individuálního přístupu". Za okolností této věci, které jsou totožné s okolnostmi projednávaného případu, z toho vyplývá, že přednostně příslušný je členský stát bydliště. V projednávané věci Komise naopak nejdříve uvádí, že využívá příležitosti znovu přehodnotit „rodinný přístup", který zvolila ve věci

9 — Věc probíhající u Soudního dvora, viz poznámka 3.

Weide. Ve svém písemném vyjádření tvrdí, že tento přístup by neměl být uplatňován obecně, ale měl by být omezen na situace jako ve věci Hoever a Zachow, kde dotyčným osobám hrozila ztráta nároku na rodinné dávky v důsledku výkonu práva na volný pohyb. Jelikož zásada příslušnosti členského státu zaměstnání je základní zásadou nařízení č. 1408/71 a č. 574/72, je nutné ji uplatnit přednostně, ledaže toto uplatnění vede k nepřijatelným důsledkům. Komise však znovu přehodnotila své stanovisko na ústním jednání. Odkazujíc na rozsudky Soudního dvora ve věcech McMenamin [10] a Hoever a Zachow a na stanovisko generální advokátky Kokott ve věci Weide, tvrdí, že po dalších podrobných interních diskusích se nyní domnívá, že pro určení členského státu příslušného vyplácet rodinné dávky je potřeba uplatnit „rodinný přístup". V případě, jako je tento, kdy jeden z manželů pracuje v členském státě bydliště a rodina má zjevně užší vazby k tomuto státu, výplata dotčených rodinných dávek přísluší podle čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72 přednostně tomuto členskému státu.

10 — Rozsudek ze dne 9. prosince 1992, McMenamin, C-119/91, Recueil, s. I-6393.

2. Posouzení

18. Z vyjádření účastníků řízení je zřejmé, že existují určité nejasnosti ohledně správného výkladu a aplikace ustanovení v nařízeních o sociálním zabezpečení, pokud jde o rozdělení příslušnosti mezi členským státem zaměstnání a členským státem bydliště při poskytování rodinných dávek, pokud rodiče dítěte pracují ve dvou různých členských státech, ale žijí společně v jednom z těchto členských států. Svědčí o tom nejen diametrálně odlišný výklad těchto ustanovení poskytnutý oběma dotyčnými členskými státy, ale také postupně přehodnocená stanoviska Komise k této otázce.

19. Po tuto dobu jsou žalobkyně v projednávané věci oběťmi negativního kompetenčního sporu mezi oběma dotyčnými členskými státy. Na jedné straně členský stát bydliště (Německo) uplatňuje při výkladu těchto ustanovení „individuální přístup", ze kterého vyplývá příslušnost členského státu zaměstnání. Na straně druhé členský stát zaměstnání žalobkyň (Rakousko) uplatňuje „rodinný přístup", podle kterého je příslušný členský stát bydliště. Za těchto okolností je nezbytně potřeba stanovit jediný a jednotný přístup k výkladu těchto ustanovení, aby se zabránilo vzniku takových situací. Na první pohled se sice oba přístupy jeví jako obhajitelné, domnívám se však, že je nutno zvolit ten z nich, který je lépe přizpůsoben okolnostem projednávané věci.

20. Zaprvé je užitečné připomenout podstatu hlavních příslušných ustanovení za účelem vymezení dotčeného právního problému. I když tato ustanovení výslovně neodkazují na členský stát zaměstnání a členský stát bydliště, učiním tak pro zjednodušení výkladu.

21. Základní pravidlo pro určení příslušnosti ve věci dávek sociálního zabezpečení je stanoveno v článku 13 nařízení č. 1408/71, jenž v podstatě stanoví ve svém prvním odstavci, že pracovníci Společenství [11] podléhají právním předpisům pouze jednoho členského státu, a ve svém druhém odstavci, že tímto státem je členský stát zaměstnání, i když má pracovník bydliště na území jiného členského státu. Článek 73 nařízení č. 1408/71 toto pravidlo rozšiřuje na rodinné dávky pro rodinné příslušníky s bydlištěm v jiném členském státě. S těmito rodinnými příslušníky se má zacházet tak, jako by měli bydliště na území členského státu zaměstnání.

22. Nařízení č. 1408/71 a č. 574/72 dále upravují různé situace, při kterých vzniká nárok na rodinné dávky pro téhož rodinného příslušníka v členském státě zaměstnání i v členském státě bydliště. Cílem těchto ustanovení je určit, kterému z těchto dvou členských států přísluší vyplácet předmětné dávky přednostně, aby se zabránilo souběhu dávek.

23. První z těchto situací je upravena v článku 76 nařízení č. 1408/71. Toto ustanovení se týká situace, kdy jsou rodinné dávky stanoveny právními předpisy členského státu bydliště „z důvodu výkonu povolání". V tomto případě se nárok na rodinné dávky podle právních předpisů členského státu zaměstnání pozastavuje do výše dávek vyplácených členským státem bydliště. To znamená, že členský stát zaměstnání je povinen doplatit rozdíl mezi dávkami, které vyplácí, a dávkami, na které vzniká nárok v členském státě bydliště, pokud jsou tyto posledně jmenované dávky nižší. V takové situaci je tedy přednostně příslušný členský stát bydliště.

24. Druhou situaci charakterizuje skutečnost, že nárok na rodinné dávky v členském státě bydliště nepodléhá podmínce pojištění nebo zaměstnání, což ji odlišuje od situace upravené v článku 76 nařízení č. 1408/71. Zde se předpokládá, že v členském státě bydliště neexistuje pracovní poměr. Za těchto okolností se v souladu s čl. 10 odst. 1 písm. a) nařízení č. 574/72 nárok na dávky vyplácené členským státem bydliště pozastavuje ve prospěch rodinných dávek vyplácených členským státem zaměstnání za téhož rodinného příslušníka, a to opět do výše

11 — Tento pojem zde označuje „zaměstnanou osobu", jak je definována v čl. 1 písm. a) nařízení č. 1408/71.

těchto dávek. V tomto případě je přednostně příslušný členský stát zaměstnání.

25. Rovněž v třetí situaci se dávky poskytované členským státem bydliště vyplácejí nezávisle na podmínce pojištění nebo zaměstnání. Na rozdíl od druhé situace je však v tomto případě „výdělečná činnost" vykonávána „osobou [12] mající nárok na rodinné dávky nebo osobou, které jsou dávky vypláceny". Podle čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72 výkon výdělečné činnosti v členském státě bydliště opět způsobuje přesun předností mezi dotčenými členskými státy: nárok na rodinné dávky vyplácené členským státem zaměstnání se pozastavuje do výše dávek vyplácených členským státem bydliště.

26. Konečně čl. 10 odst. 1 písm. b), ii) nařízení č. 574/72 se vztahuje na čtvrtou situaci, týkající se nezaopatřených dětí pož-

12 — Anglické znění je zavádějící, neboť používá výrazu „*to* the person" (osobě), čímž odděluje dotyčnou „osobu" od „výkonu výdělečné činnosti". Z ostatních jazykových verzí však vyplývá, že je třeba toto ustanovení chápat jako „osobou". Rovněž Soudní dvůr používá výraz „osobou"; viz rozsudek McMenamin, uvedený výše v poznámce 10, bod 19.

vatelů důchodů a sirotků, jež je ze zřejmých důvodů v projednávané věci irelevantní.

27. Před samotným rozborem je nejprve potřeba určit, které z citovaných ustanovení se vztahuje na projednávanou věc s ohledem na skutkové okolnosti popsané v předkládacím rozhodnutí. Ve druhé otázce není přesně uvedeno, které z těchto ustanovení považuje Oberlandesgericht Innsbruck za použitelné, přestože první předběžná otázka se týká článku 73 nařízení č. 1408/71. Jelikož však manžel a druh žalobkyň jsou zaměstnáni v členském státě bydliště, v Německu, zatímco samy žalobkyně jsou zaměstnány v Rakousku a zůstávají zde zaměstnány po dobu své rodičovské dovolené, je zřejmé, že použitelným ustanovením je čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72. Zbývá odpovědět na otázku, zda při stanovení přednosti mezi dotčenými členskými státy v souvislosti s výplatou rodinných dávek se zohledňuje výdělečná činnost vykonávaná v členském státě bydliště samotným pracovníkem Společenství, nebo zda ji může vykonávat jeho manžel či manželka nebo druh či družka.

28. Touto otázkou se ve skutečnosti již Soudní dvůr zabýval ve svém rozsudku ve věci McMenamin [13]. Tato věc se týkala situace podobné jako té, která je základem v původním řízení v projednávané věci. Ve věci McMenamin měla přeshraniční pracovnice nárok jak na dávky vyplácené členským státem zaměstnání (Spojené království), tak

13 — Rozsudek uvedený výše v poznámce 10.

na dávky vyplácené členským státem bydliště (Irsko), na jehož území pracoval pouze její manžel. Soudní dvůr nejprve určil, že článek 13 nařízení č. 1408/71 nevylučuje, aby určité dávky byly podrobněji upraveny specifičtějšími pravidly tohoto nařízení, a poté zkoumal, „zda výkon výdělečné činnosti v členském státě bydliště manželem osoby, která má nárok na rodinné dávky ve smyslu článku 73 nařízení č. 1408/71, může způsobit pozastavení nároku stanoveného v článku 73, přestože manžel není podle právních předpisů členského státu bydliště ‚osobou mající nárok na rodinné dávky nebo osobou, které jsou vypláceny' ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72" [14]. Po rozboru účelu znění tohoto ustanovení, jímž je „rozšířit, nikoli omezit případy, v nichž jsou pozastaveny dávky náležející podle článku 73 nařízení č. 1408/71" [15], Soudní dvůr dospěl k závěru, že „pokud osoba pečující o děti vykonává výdělečnou činnost na území státu bydliště těchto dětí, dochází k pozastavení dávek vyplácených státem zaměstnání podle článku 73" [16].

29. Jinak řečeno, pokud jeden z rodičů dítěte je zaměstnán v členském státě bydliště rodiny nebo zde jinak vykonává výdělečnou činnost, přednostně příslušný k výplatě rodinných dávek je členský stát bydliště. Při dosažení tohoto závěru Soudní dvůr nerozlišoval mezi přeshraničním pracovníkem a jeho manželem či manželkou nebo druhem či družkou pro účely uplatnění čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72. Jasně tak při výkladu a uplatnění tohoto ustanovení zvolil „rodinný přístup".

30. Soudní dvůr se k této otázce konkrétněji vyjádřil v rozsudku Hoever a Zachow, ve kterém uvedl, že „rodinné dávky nelze z důvodu jejich povahy považovat za dávky náležející jednotlivci bez ohledu na jeho rodinné poměry. Jestliže je účelem přiznání dávek, jako je německý přídavek na výchovu dítěte, vyrovnání rodinných výdajů, je výběr jednoho z rodičů jako příjemce dávky bezvýznamný" [17]. Přestože se německá vláda snaží odlišit tento případ od projednávané věci na základě odlišností ve skutkových okolnostech, je zjevné, že konstatování Soudního dvora ve věci Hoever a Zachow je třeba považovat za obecnější zásadu při výkladu ustanovení o rozdělení příslušnosti pro vyplácení rodinných dávek. Potvrzení tohoto lze nalézt v nedávno vydaném rozsudku Soudního dvora ve věci Humer [18], ve kterém Soudní dvůr tuto úvahu zopakoval, i když v jiném skutkovém kontextu.

14 — Bod 16.
15 — Bod 23.
16 — Bod 25.
17 — Výše uvedený rozsudek Hoever a Zachow v poznámce 5, bod 37.
18 — Výše uvedený rozsudek Humer v poznámce 5, bod 50.

31. Z hlediska podstaty je zohlednění rodinných poměrů při stanovení příslušnosti pro vyplácení rodinných dávek plně v souladu s jejich povahou a funkcí, neboť nemají, přinejmenším bezprostředně, souvislost se zaměstnáním. Soudní dvůr v této souvislosti vysvětlil, že pokud jsou rodinné dávky podle čl. 1 písm. u), i) nařízení č. 1408/71 definovány jako dávky, jejichž účelem je vyrovnání rodinných výdajů, musí být chápány tak, že se tyto dávky týkají „veřejného příspěvku na rodinný rozpočet, určený ke zmírnění finanční zátěže související s péčí [...] o děti." [19] Přídavky na výchovu dítěte tak mohou být určeny k tomu, aby „umožnily jednomu z rodičů věnovat se výchově malého dítěte, a konkrétněji odměnit službu výchovy dítěte, nést ostatní náklady na péči a výchovu dítěte a případně zmírnit finanční nevýhody, jež představuje vzdání se příjmu ze zaměstnání na plný pracovní úvazek" [20]. Ačkoli tento poslední cíl zahrnuje prvek náhrady ušlého zisku spojený s čerpáním neplacené rodičovské dovolené, nelze z toho podle mého názoru vyvozovat, že tyto dávky zvláště souvisejí se zaměstnáním, zejména proto, že lze předpokládat, že neexistuje žádný vztah mezi těmito dávkami a výší příjmu předtím dosahovaného dotyčným zaměstnancem.

32. Dále poznamenávám, že pokud by byl zvolen „individuální přístup" při výkladu čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení č. 574/72, mohlo by to teoreticky vést k umožnění souběhu dávek v rodinách, kde nárok na rodinné dávky vzniká také manželu či druhu zaměstnanému v členském státě bydliště, což je v rozporu s cílem pravidel o vyloučení souběhu dávek v nařízeních č. 1408/71 a č. 574/72.

33. Konečně je třeba zdůraznit, že přiznáním příslušnosti členskému státu bydliště nejsou nikterak narušeny materiální zájmy příjemců dotyčných rodinných dávek, pokud jsou tyto dávky nižší než dávky vyplácené v členském státě zaměstnání. V takovém případě je členský stát zaměstnání povinen doplatit rozdíl do výše dávek, které vyplácí. Příjemci dávek tak mají jistotu, že vždy dostanou vyšší z dávek, ať je vyplácí členský stát bydliště, nebo členský stát zaměstnání. Jedná se o vyjádření uplatnění obecnější zásady, podle které s osobami, jež využily svého práva na volný pohyb, nesmí být z toho důvodu zacházeno méně výhodně, než kdyby tohoto práva nevyužily [21].

34. Proto je třeba dojít k závěru, že je-li osoba zaměstnána v jednom členském státě, avšak žije spolu se svým manželem či manželkou nebo druhem či družkou v jiném členském státě, na jehož území tento manžel či manželka nebo druh či družka vykonává výdělečnou činnost, je k výplatě rodinných dávek přednostně příslušný členský stát bydliště.

19 — Rozsudek ze dne 15. března 2001, Offermanns, C-85/99, Recueil, s. I-2261, bod 41.

20 — Výše uvedený rozsudek Offermanns, bod 39.

21 — Rozsudek Hoever a Zachow, uvedený výše v poznámce 5, bod 36, a rozsudek ze dne 11. července 2002, D'Hoop, C-224/98, Recueil, s. I-6191, bod 30.

V – Závěry

35. Z těchto důvodů navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Oberlandesgericht Innsbruck na základě článku 234 Smlouvy o ES odpověděl takto:

„1. Článek 73 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství ve spojení s článkem 13 téhož nařízení se uplatní rovněž na zaměstnané osoby, jejichž pracovní poměr trvá i nadále, ale nezakládá povinnosti pracovat ani vyplácet odměnu z důvodu neplacené rodičovské dovolené a podle vnitrostátního práva nezakládá povinnost sociálního pojištění.

2. Je-li osoba zaměstnána v jednom členském státě, avšak žije se svým manželem či manželkou nebo druhem či družkou v jiném členském státě, v němž tento manžel či manželka nebo druh či družka vykonává výdělečnou činnost, z čl. 10 odst. 1 písm. b), i) nařízení Rady (EHS) č. 574/72 ze dne 21. března 1972, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 1408/71, vyplývá, že k poskytnutí rodinných dávek jako přídavku na péči o dítě je přednostně příslušný členský stát bydliště."